

VALTAKUNNALLISTEN ERIKOISMUSEOIDEN EDELLYTYSTEN TÄYTTYMINEN

Menettelytapaohje

Taustaa

Vuoden 2015 maaliskuun alussa voimaan tulleella lailla muutettiin museolakia (729/1992) siten, että lakiin lisättiin uusi 3 a §. Pykälässä säädetään valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämisen edellytyksistä.

Ennen lakimuutosta valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeäminen perustui pääosin vuonna 1985 määriteltyyn toimialaluokitteluun, minkä jälkeen yhteiskunta ja museotoiminta ovat kuitenkin merkittävästi muuttuneet.

Lain siirtymäsäännöksen mukaan nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden tulee viimeistään 31.12.2018 osoittaa, että ne täyttävät valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämiseksi asetetut edellytykset.

Edellytykset

Museolain 3 a §:n mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi hakemuksesta nimetä valtakunnalliseksi erikoismuseoksi museon, joka edustaa valtakunnallisesti merkittävää toimialaa ja joka on toimialan kannalta tarpeellinen. Museolla tulee lisäksi olla omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä kokoelma ja sillä tulee olla edellytykset suoriutua valtakunnallisen erikoismuseon tehtävistä.

Myös nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden tulee osoittaa täyttävänsä seuraavat neljä edellytystä:

- 1) Museo edustaa valtakunnallisesti merkittävää toimialaa;
Toimialueen tulee olla riittävän laaja, mutta se ei saa olla merkittävästi päällekkäinen muiden museoiden kanssa. Toimialan tulee olla myös yhteiskunnallisesti merkittävä ja museon tulee pyrkiä toiminnassaan ainutlaatuisuuteen.
- 2) Museo on toimialan kannalta tarpeellinen;
Tarpeellisuudella tarkoitetaan sitä, että museolla on toimialansa valtakunnallinen asiantuntemus. Museo toimii aktiivisessa yhteistyössä museokentän ja toimialansa sidosryhmien kanssa, ja sen palveluille on ilmeistä kysyntää ja asiakkaita.

Tarpeellisuutta arvioitaessa otetaan huomioon museon toiminnan valtakunnallisuus, yhteistyö ja sidosryhmät, yleisötyö ja asiantuntijuus.
- 3) Museolla on omalla toimialallaan valtakunnallisesti merkittävä kokoelma;
Museon kokoelman tulee sisältää suomalaisen kulttuuriperinnön näkökulmasta runsaasti korvaamattoman arvokasta aineistoa, jota muilla museoilla ei ole. Kokoelman tulee olla teemaltaan, iältään ja laajuudeltaan historiallisesti ja kulttuuripoliittisesti merkittävä. Kokoelmaa voisi kuvata merkittävyydeltään museon toimialueen kansalliskokoelmaksi.

Kokoelmatyön tulee olla suunnitelmallista ja tähdätä oman alan kokoelmatoiminnan ja tallennusvastuiden koordinointiin.

- 4) Museolla on edellytykset suoriutua valtakunnalliselle erikoismuseolle tämän lain nojalla säädetyistä tehtävistä.
Tehtävistä suoriutumista edesauttaa muun muassa se, että museon tilat ja henkilöstöresurssit ovat riittävät tehtävien suorittamiseen. Riittävyyden arvioinnissa otetaan huomioon esimerkiksi museon toimialan, kokoelman ja sidosryhmien laajuus.

Selvitys ja tarvittavat liitteet

Selvitys on muodoltaan vapaamuotoinen. Selvityksessä tulee olla viralliset allekirjoitukset sekä tarpeelliset liitteet, joiden perusteella museon edellytykset valtakunnalliseksi erikoismuseoksi tarkastetaan. Selvityksen saatekirjeessä riittää tiiviisti esitettynä perustelut valtakunnallisen erikoismuseon kriteerien täyttymisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää selvityksestä lausunnon Museovirastolta. Museovirasto osaltaan tarkastaa museon edellytykset valtakunnalliseksi erikoismuseoksi käytettävissään olevan materiaalin pohjalta sekä tarvittaessa kyselyillä.

Selvitykseen tulee liittää seuraavat asiakirjat:

1. Museon toimintaa ohjaavat säännöt tai yhtiöjärjestys sekä mahdolliset sopimukset sekä selvitys sen omistuksesta ja hallinnosta. Kunnallisen toimijan osalta riittää johtosäntö tai vastaava.
2. Museon toimintakertomus kahdelta edelliseltä vuodelta.
3. Museon taloutta koskevat tiedot kahdelta edelliseltä vuodelta, yksityisiltä museoilta myös tilintarkastajien lausunnot.
4. Museon henkilöstöstä selvitys, josta käyvät ilmi tehtävänimikkeet sekä ammatillisen henkilöstön osalta heidän koulutuksensa ja museoalan/museon erikoisalan työkokemus.
5. Selvityksen jättövuoden toimintasuunnitelma.
6. Museon pitkän tähtäimen toiminta- ja taloussuunnitelma.
7. Museoviraston kanssa neuvoteltu suunnitelma koko toiminnan painopisteistä ja tavoitteista 2015-2018.
8. Museon kokoelmapoliittinen ohjelma tai muu vastaava selvitys museon kokoelmista ja kokoelmatyöstä.
9. Selvitys museon näyttely-, työ- ja yleisötiloista sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitetuista tiloista, mikäli näitä koskevat tiedot eivät sisälly museon toimintakertomukseen.

Siirtymäkauden aikataulu

Nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden on viimeistään 31.12.2018 osoitettava täyttävänsä edellä selostetut valtakunnallisen erikoismuseon edellytykset.

Jos museo haluaa, että ratkaisu tulee jo vuoden 2017 aikana, ministeriö toivoo, että selvitys toimitetaan viimeistään 31.12.2016.

Samoin, jos museo haluaa, että ratkaisu tulee vuoden 2018 aikana, ministeriö toivoo, että selvitys toimitetaan viimeistään 31.12.2017.